

**“NUTQNI RIVOJLANTIRISHDA O’YIN METODIKASINING
ROLI (BOLALAR BILAN LOGOPEDIYA MASHG’ULOTLARIDA)**

Farida Mamatxoshimova Namangan davlat pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti Maxsus pedagogika (logopediya) yo‘nalishi 3-bosqich talabasi
e-mail:mamatxoshimovafarida@gmail.com

Annotasiya: Maqolada o‘yin metodikasining logopediya mashg‘ulotlarida qanday samarali ishlatilishini, o‘yin metodikasining umumiy tavsifi va uning ta‘lim jarayonidagi o‘rni. Nutqni rivojlantirishda o‘yinning ahamiyati. Bolalar bilan ishlashda qanday yondashuvlar mavjudligi va logopediya mashg‘ulotlarida o‘yinlardan namunalar ham keltirilgan.

Kalit So‘zlar: o‘yin, jarayon, qiziqish, logopediya terapiyasida o‘yin, lug‘at boyligi, didaktik o‘yinlar, o‘yin metodining roli.

Abstract: The article describes how game methodology is effectively used in speech therapy classes, a general description of game methodology and its role in the educational process. The importance of the game in the development of speech. There are also examples of games in speech therapy classes and approaches to working with children.

Key words: game, process, interest, game in speech therapy, vocabulary, didactic games, role of game method.

Аннотация: В статье описано, насколько эффективно используется игровая методика на логопедических занятиях, дана общая характеристика игровой методики и ее роль в образовательном процессе. Значение игры в развитии речи. Также приведены примеры игр на логопедических занятиях и подходы к работе с детьми.

Ключевые слова: игра, процесс, интерес, игра в логопедии, словарный запас, дидактические игры, роль игрового метода.

KIRISH:

Logopediya texnologiyasida o‘yin metodikasining ahamiyati katta. O‘yin bolalarning til rivojlanishini, so‘z boyligini oshirishni, talaffuzni to‘g‘rilashni va muloqot ko‘nikmalarini yaxshilashni ta‘minlaydi. O‘yin jarayonida bolalar tabiiy ravishda, qiziqish bilan faol ishtirok etadilar, bu esa o‘rganish jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi. O‘yin yordamida logopedik mashqlarni osonlashtirish, ularni bolalarga tushunarli va qulay qilish mumkin.

Bundan tashqari, o‘yin metodikasi bolalar bilan ish olib borishda ijtimoiy va emosional rivojlanishga ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Bu orqali bolalar bir-birlariga muloqot qilishni o‘rganadilar va so‘z boyligini oshiradilar. Shuningdek, o‘yin bolaning diqqatini jamlashga, yaratish va tasavvur qilish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. O‘yinning tizimli va ongli ravishda qo‘llanilishi logopediya muammolarining yechimi uchun samarali vosita hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR:

Bolalar bilan logopediya mashg‘ulotlarida nutqni rivojlantirishda o‘yin metodikasining ro‘li bo‘yicha olib borilgan izlanishlar turli pedagogik va psixologik yondoshuvlarni o‘rganishga asoslangan. Hozirgi kunda nafaqat maktabgacha yoshdagi bolalarda balki, ta‘limning barcha bosqichlarida o‘yin metodikasining ta‘lim sifatini oshirishda, dars mashg‘ulotlariga bo‘lgan qiziqishini oshirishda va diqqatini jalb etishda keng qo‘llanilmoqda. O‘yin bolalar psixologiyasiga, til va nutq rivojlanishiga samarali yordam beradi. Quyida nutqni rivojlantirishda, so‘z boyligini oshirishda samarali natija beradigan o‘yinaladan misollar keltirib o‘tamiz. Tishlarimizni tozalaymiz. Maqsad: Til harakatini faollashtirish.[1]

O‘yinning borishi: Bola logopedga qaragan holda o‘tiradi. Bolaga rasm ko‘rsatiladi. Qarang, bola qanday qilib tishlarini tozalayapti? Biz ham hozir sizlar bilan tishlarimizni tozalaymiz. Faqat cho‘tki bilan emas, balki tilimiz bilan. Avval logoped til bilan tishlarini tozalashni bolalarga o‘zi ko‘rsatib beradi. So‘ngra har bir bolani oldiga chaqirib mashqni bajarishini kuzatib boradi. Mashq bir necha marta bajartiriladi.[1]

“Shirin murabbo” o‘yini. Maqsad: Til harakatini faollashtirish.

O'yinning borishi: Bolalarga murabboni yalayotgan qizning rasmi ko'rsatiladi. Qizning yuqori va pastki labiga murabbo yopishib qoldi. Qiz murabboni tili bilan yaladi. (Til harakati bilan murabboni yalash ko'rsatiladi). So'ngra bolalar ham ushbu mashqni qaytaradilar. Logoped har bir bola mashqni qanday bajarayotganini kuzatib boradi. [2]

Kapalaklar uchyapti" o'yini O'yinning maqsadi: To'g'ri, uzluksiz havo oqimini hosil qilishga erishish O'yinning borishi: Bola stulchaga o'tiradi. Logoped bolaga:

-Qarang-a, qanday chiroyli kapalaklar: ko'k, sariq, qizil! Ular xuddi jonli kapalaklarga o'xshaydi. Ko'raylik-chi, ular ucha oladilarmi? Kapalaklarni puflaydi.

-Qarang, uchib ketishdi. Qani, sizlar ham puflab ko'ringlar-chi. Kimniki uzoqqa uchar ekan?

Bola har bir kapalakning qarshisiga turib puflaydi

NATIJALAR:

Nutq o'yin jarayonida juda katta ahamiyatga ega. Nutq orqali bolalar fikr almashadi, o'z his-tuyg'u, kechinmalarini o'rtoqlashadi. So'z bolalar o'rtasida do'stona munosabatlar o'rnatilishiga, tevarak-atrofdagi hayot voqealari va faktlariga bir xilda munosabatda bo'lishga yordam beradi. Bolalarning o'zi yaratgan o'yindan kelib chiqadigan yoki kattalar tomonidan taklif etilgan o'yinning g'oyasi, mazmuni, o'yin harakatlari, rollar, o'yin qoidalari uning tuzilishini va bolaning ichki kechinmalarini tashkil etuvchi qirralardir.[3]

O'yin rivojlanishda nuqsoni bor bolalarning asosiy faoliyatlaridan hisoblanadi. O'yin doim haqiqiy hayotni aks ettiradi. Demak, ijtimoiy hayot o'zgarishi bilan uning mazmuni ham o'zgarishi tabiiy. O'yin ma'lum maqsadga ko'ra yo'naltirilgan ongli faoliyat bo'lib, uning mehnat bilan ko'p umumiyligi bor va yoshlarni mehnatga tayyorlashga xizmat qiladi. O'yin faoliyati asosida bolada o'quv faoliyati rivojlanadi. Shuning uchun bolalarning o'yin faoliyatini rivojlantirishga ahamiyat berishimiz kerak.[4]

Logopedik mashg'ulotlar bir maqsadga yo'naltirilgan murakkab tashkil etiladigan jarayon bo'lib, bir nechta bosqichlarda amalga oshiriladi. Ularning har biri

o'zining maqsadi, vazifasi, metod va usullari bilan belgilanadi. Logopedik mashg'ulotlarda olib boriladigan metodlar orasida o'yin metodi ham alohida ahamiyat kasb etadi.

O'yin metodi – o'yin faoliyatini boshqa usullar, ya'ni namoyish qilish, tushuntirish, savollar bilan birgalikda olib borishni nazarda tutiladi. O'yin metodida asosiy, yetakchi rolni tarbiyachi va bola o'ynaydi. U korreksion ishlarni vazifalari va bosqichlariga mos ravishda o'yin turini tanlaydi, rollarni bo'lib beradi va bolalarning faoliyatini faollashtiradi.[5]

Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan turli xil o'yinlar olib boriladi: Ashulali, didaktik, harakatli, ijodiy, sahnalashtirilgan va hokazo. Ularning qay tariqa qo'llanishi korreksion ishning vazifalari va bosqichi, nutqiy nuqson tuzilishi, bolalarning yosh va individual – ruhiy xususiyatlari bilan belgilanadi.

MUHOKAMA:

Didaktik o'yinlar - bolalarga ta'lim berish va ularning qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Quyida turli xil didaktik o'yinlardan namunalar keltiramiz:

Ranglar va shakllar: Rangli kartochkalar yoki shakllar yordamida bolalar ranglar va shakllarni o'rganishi mumkin. Misol uchun, kartochkalarda turli ranglar va shakllar tasvirlangan bo'lib, bola ularga mos keladigan predmetlarni topadi.

So'z o'yinlari: So'zlarni to'plash yoki so'zlardan yangi so'zlar yaratish. Misol uchun, "A" harfi bilan boshlanadigan so'zlarni topish o'yini.

Xotira o'yinlari: Kartochkalardan bir nechta juftliklar joylashtiriladi, va bola ulardan mos keladigan juftlarni topish kerak.[4]

Matematika o'yinlari: 10 tagacha raqamlar bilan sanash yoki oddiy qo'shish va ayirish mashqlarini bajarish. Misol uchun, raqamlarni mos ravishda joylashtirish.

Nutqni rivojlantirishda o'yinlarning ahamiyati juda katta. O'yinlar orqali bolalar tilni o'rganish, so'z boyligini oshirish va nutqni yanada aniq ifodalashga o'rganadilar. Quyidagi jihatlar o'yinlarning nutqni rivojlantirishdagi ahamiyatini ko'rsatadi: Qiziqarli o'rganish: O'yinlar bolalar uchun ta'lim jarayonini qiziqarli va

interaktiv qiladi. Nutqni o'rganish o'yinlar yordamida ko'proq zavqli va samimiy bo'ladi. [6]

So'z boyligini oshirish: O'yinlar davomida bolalar yangi so'zlar, ifodalar va til strukturalarini o'rganadilar. Misol uchun, yangi so'zlarni tushunish va ularni to'g'ri ishlatishni o'rganadilar.

XULOSA:

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, nutqni rivojlantirishda o'yin metodikasi bolaning eshitish qobiliyatini, xotira, tafakkur, nutq xususiyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. O'yin bolaning muloqotga kirishuvchanligini oshirib, uning rivojlanishiga olib keladi. Buning oqibatida bola muvaffaqiyat qozonishga intiladi, uning ziyrak, hushyor bo'lishga, zavqlanishga o'rganadi. Shuningdek, bola olamni bilish, o'rganish harakatida bo'ladi. Intizomli bo'lish, chaqqonlik, tez fikr yuritishga intiladi. O'yinlar bolalarda nutq va til qobiliyatlarini rivojlantiradi, shuningdek, ular uchun qiziqarli va o'qituvchi muhit yaratadi. Logoped bu o'yinlarni bolaning ehtiyojiga mos ravishda moslashtirishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ayupova M. «Logopediya» darslik T.: O'zFMJN 2007.
2. R.A Mavlonova, R.H Rahmonqulova, K.O.Matnazarova, M.K Shirinov, S, Hafizov. "Umumiy pedagogika" darslik "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2018.
3. NA Neqqadamova¹, A.K. Rahmonova². "Maktabgacha yoshdagi bolalarda o'yin faoliyatini rivojlantirish" 2022.
4. Sohibaxon Asqarova, Muslimaxon Muhammadjonova. Qo'qon davlat pedagogika instituti "O'YIN – TA'LIM JARAYONINI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK VOSITASI SIFATIDA" 2021.
5. Avetsenna.uz.sayti
6. Ziyoz.uz.sayti